

FRUCHIER, ÒRT, JARDIN.

Lo promier vèrs de **Las novas del papagay** d'A. VIDAL de CARCASSÈS es :

« Dins un **verdièr** de mur sarrat »

Lo mot **verdièr** (**vergièr**) es regulierament revirat en francés per **verger** (per exemple dins l'edicion de NELLI & LAVAUD, dins aquela de J.-Cl. HUCHET, ò encara dins aquela de P. BEC). Mai lo sens de **fruchier** mi sembla pas gaire pertinent.

Fau doncas aprofundir la recèrca.

La promiera rason que m'a fach dobtar dau sens de **fruchier** es qu'ai sovent ausit dins lo creissent lemosin **lo vergièr** (prononciacion [ver'ʒi]) per parlar de l'**òrt**. E trobam dins lo Diccionari lemosin-Francés de Ives LAVALADA : « **vergièr** : verger, potager ».

De segur, vesi mau la dòna se solaçar dins un òrt (encara que cadun a lo drech d'aguer lei fantasmas que vòu...). Pasmens, n'i avié ja pron per me donar l'enveja de cercar encara mai luènh.

Promier pas d'aquela recèrca : lo **Tresòr** de MISTRAU. Aquí legissi :

« **verdièr** : verger en Rouergue et en Limousin »

« **vergièr** : jardin fruitier, verger, oliveraie » (parier dins ALIBÈRT).

Nos avança gaire per lo cas que nos interèssa...

LEVY ? Dona « verger » e « jardin ». Mai lo problema es que lo Diccionari de LEVY, totjorn tras qu'utile, dona pas d'exemples per precisar lo sens.

Alora, siéu anat à la pesca dins RAYNOUARD e dins BARTSCH, e vaquí çò qu'ai recampat :

ARNAUT DANIEL : « El **verdièr**, la flor trembla »

Lo **verdièr** sarié doncas un luèc florit... Me dirètz que leis aubres fruchiers tambèn an de flors...

AMFOS II :
« Per mantas guizas m'es datz
Jois e deportz e solatz ;
Que per **vergièrs** e per pratz
E per foillas e per flors,
E pel temps qu'es refrescatz
Aug alegrar chantadors »

Aquí, s'imagina dificilament coma de cantaires podrién anar cantar dins un fruchier ! Lo **vergièr** es mes sus lo meme plan que lo **prat**, ambé de fuelhas e de flors : es de tota evidéncia un jardin per i prendre de bòn temps, per se passejar.

MARCABRUN : « A la fontana del **vergièr**
On l'erb'es vertz jostal gravier,

A l'ombra d'un fust domesgier
En aiziment de blancas flors
E de novel chant costumier,
Trobei sola, ses companhier,
Cela que no volc mon solatz »

L'idèia d'un jardin per se i passejar e i prendre de bòn temps se precisa... E mai se la Dòna refusa la conversacion dau trobador...

BERTRAN DE BORN : « Quan serem sol dins cambra o dins **vergier** »

Lo **vergier** es de tota evidéncia per Bertran de BORN un luèc per i rescontrar la Dòna en tota tranquillitat, un luèc de solaç e de plaser que me sembla pas que pòsque èstre vertadierament un **fruchier**.

Dins NELLI & LAVAUD, tròbi tambèn una Auba anonima que ditz :

« En un **vergier** sotz fuelha d'albespi
Tenc la dompna son amic costa si »

E la nòta explica qu'aquela **fuelha d'albespi**, que remanda au **fust domesgier** de MARCABRUN, es en realitat una mena de cabana, d'alcòva de verdura que cadun n'en comprendrà l'utilitat. Siam pas dins un fruchier !...

JAUFRE RUDEL es explicite : « Dins **vergier** o sotz cortina
Ab dezirada compaigna »

Lo **vergier** es l'equivalent d'una cambra naturala. Pas ren à vèire amb un **fruchier**... Es d'alhors l'usatge que n'en fan Antiphonor e la Dòna dins lo **PAPAGAY** :

« Antiphonor intr'el **verdier**,
En un lieg dejotz un laurier
Ab sa dona s'anet colcar »

E lo **laurier** (« A l'ombra d'un laurier folhat », disié lo segond vèrs de la novèla) es pas un **abaguier**.

Per completar ma recèrca, ai vougut vèire çò que n'en disièn leis autors italians. Ai trobat quatre còups lo mot **verziere** dins lo roman arturian dich **Tristano ricciardiano** :

- « [inc]omincioe a mettere le tavole inn-uno molto bello **verziere** e, quando le tavole fuorono messe, e li cavalieri andarono a lo **verziere**, lo quale iera molto bello e dilettevole a vedere... » - Cap. 180.2
- « E lo ree siniscalco disse: - Certo a questo **verziere** ...e mangiato molte fiате monsignore lo ree Arture,... » - Cap. 180.2
- « e [dap]poi si levarono da-ttavola e andarono per lo **verziere**, diportandosi e-pparlando di molte aventure,... » Cap. 181.

Lo **verziere** (nòstre **verdier/vergier**) es doncas aquí un luèc onte se mete lo taulier per manjar. Una mena de **garden-party** medievala, en soma... En tótei lei cas, un luèc onte fa bòn

manjar, estent que lo rèi Artús i a ja manjat ben sovent, un luèc agradiu per sa beutat, e onte, après lo manjar, lei chivaliers se van passejar en parlant d'una causa e d'una altra.

Aquí lo sens se precisa : siam plus dins un **fruchier**, mai clarament dins un **jardin** ont es agradiu passar un moment entre amics (entre galant e dòna dins leis exemples occitans citats mai aut), una mena de pargue, semblarié...

Autre exemple italian : Giovanni BOCCACCIO.

Incontro venne, sopra un bel destriere,
al suo Teseo Ipolita reina,
e più bella che rosa di **verziere**
con lei veniva una chiara fantina,... (Teseida)

19 oltre ver mezzogiorno il suo sentiere
20 tenendo, mi pareo che se ne andasse
21 ancor rigando il piacente **verziere**. (Amorosa visione)

22 Lasciando adunque la mia vesta usata
23 in parte più profonda del **verziere**,
24 mi pareo ritrovar quella fiata
25 con gioia smisurata, al mio parere,
26 e nelle braccia la donna piatosa
27 stupefatto mi pareo tenere. (Amorosa visione)

Encara un còup, pas ges de fruchier, mai un jardin onte fa bòn se passejar, onte la Dòna es una flor entre lei flors.

Es clar que lo **verdier/vergier** es pas un fruchier. La revirada « verger » pòu doncas èstre doás causas : un arcaïsme ò una error.

Malurosament, ai jamai legit una nòta per explicar lo sens donat au mot e dire que lo falié entendre dins son sens medievau. Aquò vòu dire que tóteis aquélei qu'an revirat **verdier/vergier** per lo francés « verger » an fach la mema error, per facilitat.

Alora, coma revirar ? Me sembla que « parc » sarié un anacronisme, e me contentariéu de « jardin », mai vague bessai, mai que permete d'evitar l'error de « verger ».

Reinat TOSCANO